

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/1/2020
Identifikačné číslo spisu:	3716206369
Dátum vydania rozhodnutia:	31.03.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Lubor Šebo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:3716206369.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ I. P., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. R. č. XXX, 2/ P. P., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. R. č. XXX, obidvaja zastúpení JUDr. Tiborom Bickom, advokátom, Advokátska kancelária Považská Bystrica, Dukelská 972/7-3, proti žalovaným: 1/ R. K., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. R. č. XXX, 2/ D. K., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. R. XXX, obidvaja zastúpení JUDr. Jánom Súkeníkom, advokátom, Advokátska kancelária Považská Bystrica, Stred 60/55, 3/ X. X., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. R. č. XXX, 4/ Y. X., nar. XX.XX.XXXX, bytom E. R. č. XXX, o určenie existencie vecného bremena vydržaním, vedenom na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp. zn. 8C/185/2016, o dovolaní žalobcov 1/, 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo 16.mája 2018 sp. zn. 17Co/204/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovaní 1/ až 4/ majú voči žalobcom 1/,2/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Považská Bystrica (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 5.decembra 2016, č.k. 8C/185/2016-77 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia existencie vecného bremena spočívajúceho v práve prechodu cez pozemky žalovaných. Žalovaným 1/, 2/ priznal nárok a žalovaným 3/, 4/ nepriznal nárok na náhradu trov konania.

1.1. V odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie poukázal na to, že zo svedeckých výpovedí jednoznačne vyplynulo, že aj keď v minulosti sa na pozemok žalobcov chodilo po cudzích pozemkoch, jednalo sa iba o tolerovaný prechod jednotlivými vlastníkmi týchto pozemkov bez toho, aby bola uzatvorená dohoda, podľa ktorej by bolo dohodnuté právo tretích osôb vykonávať toto právo prechodu a na druhej strane, že by bola dohodnutá povinnosť vlastníkov strpieť toto právo prechodu. Žalobcovia nepreukázali, že by právni predchodcovia žalovaných prevzali na seba povinnosť trpieť právo prechodu cez svoje pozemky právnymi predchodcami žalobcov. Podľa žalobcov právnym dôvodom vzniku nimi tvrdeného vecného bremena bola skutočnosť, že „právni predchodcovia sa museli dohodnúť“, keďže sa

cez pozemky, ktoré sú predmetom sporu aj v minulosti prechádzalo. Samotní žalobcovia však takouto dohodou nedisponujú, len sa domnievajú, že musela v minulosti nejaká takáto dohoda existovať. Z dôvodu nepreukázania dohody, z ktorej by bolo možné vyvodit' žalobcami tvrdené vydržanie vecného bremena, súd prvej inštancie žalobu zamietol.

2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov rozsudkom zo 16.mája 2018 sp. zn. 17Co/204/2017 rozsudok súdu prevej inštancie potvrdil, žalovaným 1/ až 4/ priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalobcom 1/ a 2/ v rozsahu 100%. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie vychádzal zo správneho posúdenia podmienok vydržania a pre možnosť konštatovania držby ako oprávnenej, správne vyžadoval existenciu domnelého nadobúdacieho titulu, v tomto prípade zmluvy. Žalobcovia jej existenciu tvrdili a dovodzovali ju z dohody s J. Q. z obdobia po roku 1980. Odvolací súd prisvedčil žalobcom, že takáto dohoda by mohla byť aj neplatná pre uzavretie osobou odlišnou od vlastníka pozemku. Ako domnelý právny titul však bola uvedená dohoda nedostatočná z iného dôvodu a síce, pre nedostatok písomnej formy. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27.januára 2015 sp. zn. 4Cdo/361/2012, v ktorom požiadavky na kvalitu domnelého právneho titulu spôsobilého založiť oprávnenú držbu vo vzťahu k nadobudnutiu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti najvyšší súd špecifikoval tak, že: „Oprávneným držiteľom nehnuteľnosti, ktorý je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že je jej vlastníkom, nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení do 31.decembra 1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola uzatvorená v písomnej forme“. Rovnako ako zmluva o prevode nehnuteľnosti, aj zmluva o zriadení vecného bremena k nehnuteľnosti musela mať podľa § 135c ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení do 31.decembra 1991 písomnú formu. Aplikujúc uvedený záver o nevyhnutnej písomnej forme aj v prípade domnelého právneho titulu pre vydržanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu na posudzovaný prípad, odvolací súd následne uzavrel, že bez toho, aby žalobcovia svoje vydržanie odvodzovali od písomnej zmluvy, nemohli byť v držbe dobromyseľní a preto nemohli žalované právo vydržať. Na tomto závere nič nemení akokoľvek dlhodobá realizácia prechodu žalobcami cez pozemky žalovaných s tým, že takého konanie môže mať základ vo viacerých právnych formách, nielen v realizácii vecného bremena. Prechod cez cudzí pozemok môže byť predmetom nájmu, bezodplatnej dohody, či простého súhlasu vlastníka. Nakoľko písomný domnelý právny titul ako nevyhnutný predpoklad vydržania vecného bremena v danom prípade absentoval, nebolo možné žalobe vyhovieť.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia 1/, 2/ (ďalej len „dovolatelia“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

3.1. V dôvodoch dovolania poukázali na to, že súdy sa pri rozhodovaní o ich žalobe (arbitrárne) zamerali na preukazovanie perfektnej písomnej zmluvy o zriadení vecného bremena, nerespektujúc zásadu, že sa oprávnená držba (práva) nemusí nutne opierať o existujúci právny dôvod; postačí, aby bol daný domnelý (putatívny) právny dôvod. V dôsledku nesprávneho právneho posúdenia tak súdy bez zreteľa na všetky okolnosti vzniku vecného bremena žalobe nevyhoveli. Teda tým, že súdy obsah dohody o zriadení vecného bremena neposudzovali z pohľadu, či otec žalobcu 1/ a samotný žalobca 1/ mohol nadobudnúť presvedčenie, že im právo prechodu vo forme vecného bremena právom patrí, ale obsah tejto dohody hodnotili iba z hľadiska, či táto dohoda formálne vykazovala zákonom predpísané náležitosti, došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V tejto súvislosti poukázali na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/207/2005 (R3/2013), 5Cdo/30/2010, 6MCdo/5/2010.

3.2. Dovolatelia navrhli, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalovaní 1/, 2/ vo vyjadrení k dovolaniu toto navrhli odmietnuť, alternatívne zamietnuť. Podľa ich názoru sa odvolací súd napadnutým rozsudkom neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe súdnych autorít s tým, že v danom prípade nedošlo k naplneniu zákonných podmienok pre nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu výkonom práva (vydržaním), a to ani v minulosti. Okrem toho poukázali aj na skutočnosť, že žalobcovia majú možnosť prechodu na svoju parcelu aj inak, ako cez pozemky žalovaných.

5. Žalovaní 3/, 4/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nevychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Zhodne, ako to uviedli vo vyjadrení k dovolaniu aj žalovaní 1/ a 2/, poukázali na to, že žalobcovia majú možnosť prístupu na svoju parcelu aj inak, ako cez parcely žalovaných.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie ako neprípustné treba odmietnuť.

7. Vychádzajúc z obsahu podaného dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) je zrejmé, že hoci dovolatelia výslovne uviedli, že dovolanie podávajú (iba) z dôvodov podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (aj to bez výslovného naformulovania dovolacej otázky), prípustnosť tohto mimoriadneho opravného prostriedku vyvodzujú aj z § 420 písm. f) CSP, keď namietajú nedostatočne odôvodnenie napadnutého rozsudku.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré mu právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

8.2. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

8.3. V posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z odôvodnenia rozhodnutí (oboch) súdov nižších inštancií je zrejmé, z akých skutkových zistení a právnych úvah vychádzali, keď dospeli k záveru o nedôvodnosti žalobcami uplatneného nároku. Odvolací súd zrozumiteľne objasnil, že v danom prípade žalobe nebolo možné vyhovieť vzhľadom na to, že písomný domnelý právny titul ako nevyhnutný predpoklad vydržania vecného bremena absentoval. Preto dovolací súd dospel k záveru, že dovolatelia existenciu procesnej vedy podľa § 420 písm. f) CSP namietajú neopodstatnene.

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9.1. V prejednávanej veci dovolatelia prípustnosť svojho dovolania formálne vyvodzujú z ustanovenia §

421 ods. 1 písm. a) CSP. Aj napriek tomu (ako je uvedené už vyššie), že dovolatelia výslovne dovoláciu otázku nenaformulovali, z obsahu dovolania je možné vyvodiť, že dovolateľmi namietaná rozhodujúca právna otázka, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu spočíva v tom, či sa preukázanie oprávnenej držby (práva) musí nevyhnutne opierať o existujúci právny dôvod formálne spĺňajúci zákonom predpísané náležitosti alebo je postačujúca danosť domnelého právneho dôvodu, ak je držiteľ so zreteľom ku všetkým okolnostiam v dobrej viere, že mu taký právny dôvod svedčí.

10. podľa § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka vecné bremená vznikajú písomnou zmluvou, na základe závetu v spojení s výsledkami konania o dedičstve, schválenou dohodou dedičov, rozhodnutím príslušného orgánu alebo zo zákona. Právo zodpovedajúce vecnému bremenu možno nadobudnúť tiež výkonom práva (vydržaním); ustanovenia § 134 tu platia obdobne. Na nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecným bremenám je potrebný vklad do katastra nehnuteľností.

10.1. Za držbu práva sa považuje aj jeho výkon (vo vzťahu k inej veci) po dobu vyžadovanú zákonom, ktorá spolu s naplnením subjektívnej stránky jej držiteľa a naplnenia objektívnych predpokladov, má právne dôsledky spočívajúce vo vydržaní práva a za splnenia ďalších podmienok uvedených v zákone, má za následok vydržanie vecného bremena, ktoré zaťažuje konkrétnu nehnuteľnosť, ku ktorej bolo právo vykonávané. Predpokladom pre nadobudnutie tohto práva je, že: a) držiteľ je oprávnený, teda vykonáva právo (zodpovedajúce vecnému bremenu) k cudzej veci pre seba a je presvedčený, že toto právo mu patrí, b) nerušený výkon práva trvá po dobu 10 rokov (s prípadným započítaním vydržacej doby jeho právneho predchodcu), c) nejde o nehnuteľnosť, ktorá nemôže byť predmetom vlastníctva alebo ktorá môže byť len vo vlastníctve zákonom určených subjektov.

10.2. Právnym dôsledkom vzniku práva zodpovedajúceho vecnému bremenu je teda výkon práva, pod ktorým treba rozumieť činnosť predstavujúcu obsah samotného vecného bremena. Samotný výkon činností inak tvoriacich obsah výkonu vecného bremena však nie je dostačujúci pri vzniku vecného bremena. Vyplyva to z ustanovenia § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré odkazuje na ustanovenia § 134 Občianskeho zákonníka v tom zmysle, že musia byť naplnené predpoklady pre vydržanie tohto práva, obdobne ako tomu je pri nadobudnutí vlastníctva vydržaním. Pod obdobnou platnosťou treba rozumieť požiadavky objektívneho i subjektívneho charakteru. Zo subjektívnych požiadaviek za rozhodujúci treba považovať subjektívny vzťah (presvedčenie) osoby uskutočňujúcej činnosti zodpovedajúce vecnému bremenu v pomere k týmto činnostiam a to, že daná osoba je so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že jej uvedené právo patrí (§ 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Subjektívne presvedčenie teda musí vychádzať z okolností za ktorých mohlo vecné bremeno vzniknúť, teda z existencie právneho dôvodu, z ktorého možno vyvodzovať vznik práva. Oprávnená držba sa však nemusí nevyhnutne opierať o konkrétny existujúci právny dôvod. Stačí, ak je tu domnelý právny dôvod. Otázka existencie dobrej viery sa teda posudzuje podľa objektívneho hľadiska, čoho dôsledkom je, že existencia dobrej viery sa bude odvodzovať od toho, či držiteľ práva pri primeranej opatrnosti nemohol mať pochybnosti o tom, že mu právo zodpovedajúce vecnému bremenu patrí. Na druhej strane prípadný omyl držiteľa nie je prekážkou vydržania práva za predpokladu, že ide o ospravedlniteľný omyl.

11. Z teoretických východísk uvedených vyššie pod 10.2. a 10.3. nepochybné a správne vychádzal aj odvolací súd, ako to jednoznačne vyplýva z odôvodnenia napadnutého rozsudku. Preto pokiaľ sa žalobcovia domáhali podanou žalobou určenia existencie vecného bremena spočívajúceho v práve prechodu peši a povozom cez pozemky (parcely) žalovaných, podmienkou pre vyhovenie ich žalobe bolo preukázanie hoci i domnelého (putatívneho) právneho titulu, čo nespochybnil ani odvolací súd, ale len za predpokladu, že by spĺňal zákonom požadované náležitosti. Teda, ak by zmluva o zriadení vecného bremena, určenia existencie ktorého sa žalobcovia domáhajú, uzatvorená niekedy po roku 1980 medzi žalobcom I/, resp. jeho právnym predchodcom (otcom) a J. Q. mala písomnú formu tak, ako to vyžadoval Občiansky zákonník v znení do 31. decembra 1991, boli by žalobcovia v držbe predmetného práva zodpovedajúceho vecnému bremenu dobromyseľní a boli by ho mohli vydržať. Inak nemôže (a nemohlo) ísť o držbu práva zodpovedajúceho vecnému bremenu, ale len o správanie, ktoré by síce - pokiaľ by boli splnené uvedené podmienky - mohlo byť obsahom držby práva, je však realizované z iného právneho dôvodu (napr. výprosa, obligácia, verejné užívanie) alebo bez právneho dôvodu. Takéto

správanie však nemôže byť kvalifikované ako držba práva a nemôže teda viesť k jeho vydržaniu.

12. Pokiaľ dovolatelia namietajú, že sa odvolací súd pri nimi nastolenej právnej otázke odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, táto ich námietka je neopodstatnená, keďže správanie sa dovolateľov založené na neospravedlniteľnom právnom omyle nemôže byť kvalifikované ako držba práva a preto nemôže viesť k jeho vydržaniu.

12.1. V rozhodnutí sp. zn. 2Cdo/207/2005 (R 3/2013) najvyšší súd konštatoval: „Jedným zo základných predpokladov oprávnenej držby je dobrá viera držiteľa, že mu vec alebo vykonávanie práva patrí...Oprávnená držba sa nemusí nutne opierať o existujúci právny dôvod; postačí, aby bol daný aj domnelý (putatívny) právny dôvod. Pôjde však vždy o to, aby držiteľ bol so zreteľom ku všetkým okolnostiam v dobrej viere, že mu takýto právny dôvod svedčí“.

12.2. V rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/30/2010 najvyšší súd, o.i., konštatoval: „V zmysle citovaných ustanovení §§ 129 ods. 1 a § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka oprávneným držiteľom je ten, kto nakladá s vecou ako s vlastnou a je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu vec patrí. Dobromyseľnosť teda znamená, že držiteľ je ohľadne existencie svojho práva v omyle. Posúdenie, či držiteľ je alebo nie je dobromyseľný, treba hodnotiť vždy objektívne, a nie iba zo subjektívneho hľadiska (osobného presvedčenia) účastníka, a treba vždy brať do úvahy, či držiteľ pri bežnej (normálnej) opatrnosti, ktorú možno s ohľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať, nemal, resp. nemohol mať po celú vydržačiu dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec patrí. O dobromyseľnosti možno hovoriť tam, kde držiteľ drží vec v omyle, že mu vec patrí a ide pritom o omyl ospravedlniteľný. Ospravedlniteľný je omyl, ku ktorému došlo napriek tomu, že myliaci sa postupoval s obvyklou mierou opatrnosti, ktorú možno so zreteľom na okolnosti konkrétneho prípadu od každého požadovať. Omyl môže byť nielen skutkový, ale aj právny. Právny omyl spočíva v neznalosti alebo neúplnej znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov a z toho vyplývajúceho nesprávneho posúdenia právnych dôsledkov právnych skutočností. Vzhľadom na všeobecne (aj v oblasti súkromného práva) uznanú zásadu ignorantia iuris non excusat (neznalosť zákona neospravedľňuje), vyplývajúcu zo samej podstaty práva, právny omyl držiteľa, vychádzajúci z neznalosti jednoznačne formulovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka platného v dobe, kedy sa držiteľ ujal držby, nie je ospravedlniteľný. Len výnimočne možno takýto omyl ospravedlniť, a to v prípadoch, keď znenie zákona je nejasné a pripúšťa rôzny výklad“. Obdobné konštatovanie je obsiahnuté aj v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/5/2010.

13. So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalobcov 1/, 2/ v časti, v ktorej namietali vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP odmietol podľa § 447 písm. c) CSP ako dovolanie, ktoré smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné a v časti, v ktorej namietali nesprávne právne posúdenie veci v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

14. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.